

IJTIMOIIY PEDAGOGIKA FANI VA AMALIY FAOLIYAT SOHASI HAQIDA

Yigitaliyeva Xurshidaxon - "University of Management and Future Technologies" universiteti S553-PPo 'guruh talabasi

Annotatsiya: *Ijtimoiy pedagogika — jamiyatning ijtimoiy-madaniy muhitida inson tarbiyasi va ijtimoiy rivojlanishini o'rganadigan fan sohasi sifatida, ta'lim jarayonlari va ijtimoiy munosabatlarni yaxshilashga qaratilgan. Mazkur fan, o'zida nafaqat pedagogik g'oyalarni, balki sotsiologik yondashuvlarni ham mujassam etadi. Ijtimoiy pedagogikaning asosiy maqsadi, insonni ijtimoiy muhitga moslashtirish, uning individual va ijtimoiy ehtiyojlarini qondirish, hamda jamiyatda samarali faoliyat ko'rsatishiga yordam berishdir. Ushbu maqola ijtimoiy pedagogikaning mohiyati, uning asosiy vazifalari va faoliyat sohalarini batafsil tahlil qiladi. Xususan, oila, maktab, yoshlar markazlari, rehabilitatsiya muassasalari va boshqa ijtimoiy tizimlar bilan bog'liq muammolar va ular ustida olib borilayotgan ishlar haqida so'z yuritiladi. Shu bilan birga, ijtimoiy pedagogikaning jamiyatda o'rin olgan amaliy faoliyat sohalaridagi ahamiyati ko'rsatib o'tiladi.*

Kalit so'zlar: *Ijtimoiy pedagogika, ijtimoiylashuv, ta'lim, tarbiya, oila, jamiyat, yoshlar, rehabilitatsiya, pedagogik yordam, ijtimoiy noqulayliklar*

Kirish

Ijtimoiy pedagogika — bu jamiyatdagi ijtimoiy muhitni, uning turli qatlamlarini va insonni shakllantiruvchi asosiy omillarni o'rganadigan fan sohasidir. Pedagogika jamiyatning tarbiya tizimi, uning asosi bo'lsa, ijtimoiy pedagogika uning ijtimoiy komponentlari bilan bog'liq bo'lgan, jamiyatning o'zgaruvchan sharoitlariga mos ravishda insonning ijtimoiylashuvi va tarbiyasini yanada samarali boshqarishga qaratilgan ilmiy tahlilni o'z ichiga oladi. Bu soha, o'zining asosiy maqsadi sifatida, ijtimoiy ta'sirlarni hisobga olib, insonni rivojlantirish, uni jamiyatda faol va ijtimoiy mas'uliyatli shaxsga aylantirishni o'z oldiga qo'yadi. Ijtimoiy pedagogika fanining asosiy jihatlaridan biri uning multi-dimensiyaligi, ya'ni nafaqat o'quvchilarni, balki

kattalar, oilalar, yoshlar va nogironlarni ham tarbiyalashga qaratilganligi, shu bilan birga turli ijtimoiy guruhlarining muammolarini hal qilishga yordam berishidir. Bu soha, o'zining jahonshumul yondashuvi bilan, ijtimoiy tarbiyani ijtimoiy madaniyat, milliy qadriyatlar va globalizatsiya jarayonlari nuqtai nazaridan qo'llab-quvvatlaydi.

Ijtimoiy pedagogikaning o'ziga xos jihati, uning ijtimoiy muhitda insonning o'zini anglash va jamiyatda o'z o'rnini topishiga qaratilgan faoliyatini, xususan, turli sinflar va jamiyat guruhlari o'rtasidagi pedagogik muloqotni rivojlantirishni o'z ichiga olishidir. Ijtimoiy pedagogikaning ahamiyati ayniqsa, jamiyatda ijtimoiy noqulay sharoitlarda yashayotgan bolalar, o'smirlar va yoshlarga e'tibor berish, ularning ijtimoiy va pedagogik yordamga muhtojligini ta'minlashda namoyon bo'ladi. Shuningdek, ijtimoiy pedagogikaning ahamiyati nafaqat bolalar va yoshlar, balki kattalar va o'rta yoshdagi shaxslar bilan ishlashda ham sezilarli. Ularning ijtimoiy moslashuv jarayonlari va tarbiya bilan bog'liq ehtiyojlariga javob berish ham ijtimoiy pedagogikaning asosiy vazifalaridan biridir. Ijtimoiy pedagogikaning faoliyat sohasi, jamiyatning turli qatlamlari va muammolarini hisobga olgan holda, bir qator vazifalarni bajarishga qaratilgan. Bu soha, insonning ijtimoiy ehtiyojlarini qondirish uchun nafaqat ta'lim muassasalarida, balki oilada, yoshlar markazlari, reabilitatsiya muassasalarida va boshqa ijtimoiy tashkilotlarda ham faoliyat olib boradi. Jamiyatdagi ijtimoiy o'zgarishlar va globalizatsiya jarayonlari ijtimoiy pedagogikaning rivojlanishiga yangi yo'nalishlar ochmoqda. Shu sababli, ushbu maqolada ijtimoiy pedagogikaning zamonaviy faoliyat sohalari va ularning ijtimoiy taraqqiyotdagi o'rni ham ko'rib chiqiladi.

Ijtimoiy pedagogikaning mazmuni va vazifalari

Ijtimoiy pedagogika inson tarbiyasining ijtimoiy-madaniy kontekstdagi ahamiyatini o'rganadigan fandır. U insonning jamiyatga moslashishi, shaxsning ijtimoiy rivojlanishi va ta'lim-tarbiya jarayonlarining samaradorligini oshirishga qaratilgan. Ijtimoiy pedagogikaning mazmuni jamiyatda tarbiya jarayonining qanchalik keng qamrovli va ko'p qirrali ekanligini ko'rsatadi. Bu soha nafaqat ta'lim muassasalari doirasida, balki oilaviy tarbiya, jamoaviy faoliyat, yoshlar markazlari, reabilitatsiya markazlari va boshqa ijtimoiy muassasalarda ham qo'llaniladi.

Ijtimoiy pedagogikaning asosiy jihatlaridan biri insonni har tomonlama tarbiyalash va uning jamiyatga muvaffaqiyatli moslashishiga yordam berishdan iborat. Bunda faqat bilim berish emas, balki insonning shaxsiy fazilatlarini shakllantirish, ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish va ijtimoiy hayotda faol ishtirok etishini ta'minlash muhim o'rin tutadi. Ijtimoiy pedagogika yoshlar, bolalar, qariyalar, nogironlar va ijtimoiy muammolarga duch kelgan boshqa guruhlar bilan ishlashni o'z ichiga oladi.

Ijtimoiy pedagogika insonning jamiyatga muvaffaqiyatli integratsiya bo'lishi uchun zarur shart-sharoitlarni yaratishga qaratilgan. Bolalar va yoshlar uchun bu jarayon oilaviy tarbiya, maktab muhitida o'rganiladigan qadriyatlar va jamiyatdagi umumiy ijtimoiy normalarga moslashish orqali amalga oshadi. Ijtimoiy pedagogika ijtimoiy jihatdan noqulay sharoitlarda yashovchi bolalar va o'smirlarning tarbiyasini yaxshilashga qaratilgan maxsus dasturlar ishlab chiqadi. Masalan, kam ta'minlangan oilalar, yetim bolalar va nogironligi bor shaxslar uchun pedagogik yordam tashkil etiladi.

Oila inson tarbiyasida asosiy rol o'ynaydi. Ijtimoiy pedagoglar ota-onalarga pedagogik maslahatlar berish, oilaviy tarbiya bo'yicha trening va seminarlar tashkil etish orqali oilalarni qo'llab-quvvatlaydi. Ijtimoiy pedagoglar odamlarning jamiyatda o'z o'rnini topishlariga yordam berishadi. Bu jarayonda yoshlar va boshqa ijtimoiy guruhlar kasbiy yo'nalish bo'yicha maslahatlar olishi, jamoaviy hayotga faol jalb qilinishi ham muhim ahamiyatga ega. Ijtimoiy pedagogika maktab, oila va jamiyat o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlashga qaratilgan. Ta'lim muassasalari o'quvchilarning tarbiyasi bilan shug'ullansa-da, jamiyatning boshqa tashkilotlari ham bu jarayonda ishtirok etishi kerak.

Ijtimoiy pedagoglar jinoyatchilik, giyohvandlik, zo'ravonlik va boshqa salbiy ijtimoiy hodisalarning oldini olish bo'yicha turli dasturlar ishlab chiqadilar. Bunda yoshlar bilan ishlash, profilaktik tadbirlar o'tkazish va ogohlantiruvchi kampaniyalar tashkil etish katta ahamiyat kasb etadi. Ijtimoiy pedagogika nogironligi bor shaxslarning ta'lim olishi va jamiyatga moslashishini qo'llab-quvvatlashga katta e'tibor qaratadi. Rehabilitatsiya markazlari, maxsus maktablar va boshqa muassasalar

bilan hamkorlikda ularning ijtimoiy hayotga moslashishiga yordam beriladi. Ijtimoiy pedagogika insonlarning milliy va umuminsoniy qadriyatlarni anglashiga, ularning madaniy saviyasini oshirishga qaratilgan. Bunda san'at, sport, fan va boshqa yo'nalishlarda tarbiyaviy faoliyatlar amalga oshiriladi.

Xulosa

Ijtimoiy pedagogika inson tarbiyasi va ijtimoiylashuv jarayonlarini o'rganadigan muhim fan sifatida jamiyatning har bir a'zosini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan. Uning asosiy maqsadi shaxsning ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli integratsiya bo'lishi va jamiyatda o'z o'rnini topishiga ko'maklashishdan iborat. Ushbu fan oilaviy tarbiya, ta'lim muassasalari, yoshlar markazlari, reabilitatsiya markazlari va boshqa ijtimoiy institutlar bilan chambarchas bog'liq bo'lib, turli ijtimoiy guruhlariga pedagogik yordam ko'rsatishni o'z ichiga oladi.

Ijtimoiy pedagogika nafaqat bolalar va yoshlar bilan, balki qariyalar, nogironlar va ijtimoiy muammolarga duch kelgan shaxslar bilan ham ishlaydi. Uning vazifalari orasida ijtimoiy moslashuvni qo'llab-quvvatlash, tarbiyaviy muammolarni hal qilish, oilaviy tarbiyani mustahkamlash, ta'lim muassasalari va jamiyat o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish hamda ijtimoiy muammolar oldini olish kabi yo'nalishlar muhim o'rin tutadi.

Bugungi kunda globalizatsiya va jamiyatning ijtimoiy tuzilishidagi o'zgarishlar ijtimoiy pedagogikaning ahamiyatini yanada oshirmoqda. Zamonaviy jamiyatda insonning shaxsiy rivojlanishi va ijtimoiy hayotda muvaffaqiyat qozonishi uchun ta'lim va tarbiya tizimi bilan bir qatorda, ijtimoiy pedagogikaning ham o'rni beqiyosdir. Shu sababli, ijtimoiy pedagogikaning samarali faoliyati nafaqat ta'lim sifatini oshirishga, balki jamiyatning barqaror va ijobiy rivojlanishiga ham xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Sulaymon Amirqulovich Xaydarov. (2024). O'quvchilarni tarbiyashda ijtimoiy fanlarni o'qitishni didaktik imkoniyatlari. SCIENCE AND EDUCATION SCIENTIFIC JOURNAL. 5.1.B.271-275.

2. Хайдаров, С. (2023). Pedagogik faoliyatda o'qituvchi o'zida kompetentlik sifatlarini shakllantirishi. Цифровизация современного образования: проблема и решение, 1(1), 64–67.
3. Хайдаров, С. А. (2023). ТАРИХ ДАРСЛАРИДА САНЪАТ АСАРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ УСУЛЛАРИ. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 3(1/2), 92-96.
4. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
5. Хайдаров С. (2025). Oilalar da farzand tarbiyasiga ruhiy ta'sir etkazish. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
6. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
7. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
8. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissinini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.